

*Пешкова Т. В.,**кандидат філологічних наук, доцент,**доцент кафедри германської філології та перекладу**Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»**<https://orcid.org/0000-0003-4639-8141>*

ТРУДНОЩІ ТА СТРАТЕГІЇ ЇХ ПОДОЛАННЯ У ПОСЛІДОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ ГАЛУЗЕВОГО ДИСКУРСУ (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ЛЕКЦІЙ)

Анотація. У статті проаналізовані стратегії подолання труднощів у послідовному перекладі німецькомовного галузевого дискурсу з німецької на українську мову неологізмів та аббревіатур, в складі яких є лакуни; також варіанти подачі у послідовному перекладі німецькомовних лекцій незнайомих для реципієнтів наукових понять, географічних та власних назв, та неоднозначних виразів. Стратегії подолання психологічної втоми під час довготривалого перекладу: стратегія підготовки, стратегія роз'яснення, стратегія повтору, стратегія зміни стилю мовця. Встановлено відмінність послідовного та синхронного перекладача, виокремлено коло необхідних професіональних вимог для якісного послідовного перекладу галузевого дискурсу. Визначено основну стратегію для перекладу лакуни у складі аббревіатури – стратегія дослідження. Маловідомі слова, маловідомі географічні назви та символи у німецькомовному науковому дискурсі також є одним із бар'єрів точного розуміння українського адресата, з цієї точки зору стратегія роз'яснення перекладача описана, як найкраща для засвоєння нового матеріалу та зацікавленості важливим поясненням різних культурних та наукових аспектів. Стратегія підготовки включає в себе вивчення всіх понять, термінів, ознайомлення з темою та текстом до початку лекції. Стратегія повтору використовується для вирішення труднощів, пов'язаних із швидкістю мовлення і труднощів з акцентами. Стратегія зміни стилю використовується для подолання труднощів у розумінні швидкості мовлення співрозмовників і труднощів у розумінні акцентів. Вищезазначені стратегії подолання труднощів перекладу підкріплені унікальними фрагментами послідовного перекладу німецькомовного галузевого дискурсу. Також дані стратегії свідчать, що робота послідовного перекладача вимагає неабиякої ерудованості, творчого підходу, психологічної стійкості, кмітливості, структурності та організованості.

Ключові слова: послідовний переклад, лакуна, неологізм, аббревіатура, символи, галузевий дискурс, психологічна втома перекладача, стратегія.

Постановка проблеми. Існує два основні типи усного перекладу: синхронний і послідовний. Обидва мають на меті переклад промови з іноземної мови, на мову, зрозумілу аудиторії, чи конкретній людині. Але на цьому схожість закінчується. Синхронний переклад полягає у тому, що перекладач перекладає сказане на іншу мову із затримкою на кілька секунд. А через напружену роботу кожні півгодини синхроністи потребують заміни, тому вони працюють в парі з колегою. Найбільш поширеним видом усного перекладу є послідовний.

Послідовний перекладач завжди знаходиться поруч з спікером і слухачами. Послідовний переклад виконується блоками: перекладач уважно слухає і запам'ятовує, що говорить спікер, і тільки потім перекладає, що збільшує час виступу оратора вдвічі. Проблеми послідовного перекладу німецького дискурсу не достатньо досліджені, а іноді зовсім відсутні, тому в нашій статті будемо намагатись докладніше розглянути стратегії перекладу застосовані на власному досвіді послідовного перекладу лекцій док. Уте Кьонке «Застосування Базового методу оздоровлення згідно концепції Ерні Веєртс®»

Аналіз останніх досліджень. Проблема усного перекладу присвячена низка наукових праць, зокрема, таких дослідників, як Т. Андрієнко [1], П. Хетаї [2], Д. Хасанхонова [3]. Усний переклад як вид комунікації вивчали Б. Ванг [4], У. А. М. Саїд [5]. Проблеми та труднощі усного перекладу висвітлено у працях Л. Карджадіу [6], Д. Манкаускін [7], С. Р. Муртінгш [8]. Однак аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про необхідність систематизації матеріалу із зазначеного питання та комплексного вивчення усного німецькомовного перекладу як особливого виду комунікації.

Формування мети статті. Мета статті полягає у виявленні стратегій подолання труднощів у послідовному перекладі німецькомовного галузевого дискурсу з урахуванням неологізмів, які створені на основі лакун та маловідомих слів для мови перекладу та зовнішніх лінгвістичних та соціальних факторів впливу.

Виклад основного матеріалу дослідження. У нашій статті ми зупинимось на декількох важливих аспектах послідовного перекладу лекцій пані док. Уте Кьонке «Застосування Базового методу оздоровлення згідно концепції Ерні Веєртс®». Наведем приклад перекладу неологізмів в складі яких є лакуни та незнайомі для читачів знаки, поняття та назви.

Підготовка послідовного перекладача до науково семінару, симпозіуму або лекції означає максимально конкретне виділення основної тематики, складу учасників, аудиторії.

Інформація повинна бути надана синхроністу завчасно до початку лекції або симпозіуму у двох видах: 1) у вигляді усного повідомлення, інструктажу, бесіди; 2) у вигляді наявних письмових матеріалів. З огляду на те, що перекладач, будучи фахівцем, який забезпечує спілкування, але не фахівцем із цієї проблематики, він іноді не може виділити головне в великій кількості документації конференції і потребує допомоги фахівця з цієї дисципліни, щоб відокремити головне від другорядного. Крім того, перекладач повинен

мати можливість уважніше переглянути основні документи. На основі отриманої інформації про ймовірну комунікативну ситуацію майбутньої конференції, на основі авторитетного прогнозу тієї обстановки, в якій розгорнеться робота лекцій, перекладач може і повинен провести самостійну підготовку до майбутнього перекладу. Така підготовка тепер може розгорнутися у двох основних напрямках. По-перше, перекладачеві слід познайомитися з цією дисципліною, її основною проблематикою, з урахуванням тих основних проблем, які будуть обговорюватися на майбутньому форумі. По-друге, перекладач має опанувати деяке коло термінології, що застосовується в галузевому дискурсі. На основі інформації, отриманої до початку конференції або лекції, перекладач повинен засвоїти аббревіатури, які використовуються у цій сфері, насамперед назви організацій, власні імена, прізвища тощо. Власні імена або прізвища можуть бути не сприйнятими перекладачем у потоці мовлення, якщо вони не відомі йому заздалегідь.

Розглянемо все вищевикладене на прикладах. Першою особливістю є аспект лакуни і шляхи подолання при перекладі.

Лакуна – базовий елемент національної специфіки лінгвокультурної спільноти, що ускладнює переклад її текстів і сприйняття їх іншопольованими реципієнтами через відсутність в одній мові порівняно з іншою певних відповідників мовних одиниць різних рівнів, позначень понять, категорій, асоціативних реакцій, а також паравербальних засобів мовлення. Через те, що лакуни суперечать звичному діапазону досвіду слухача, носія іншої мови, вбачаємо правильний послідовний переклад в поясненні лакун реципієнтам. Приклад послідовного перекладу з відкритої гостьової лекції:

Weerts hat in ihrer jahrzehntelangen Praxiserfahrung als Gesundheits- und Krankenpflegerin erkannt: „In der einfachen pflegenden Interaktion lässt sich das Besondere entdecken. Originär pflegende Verrichtungen enthalten gerade in ihrer äußeren Einfachheit gesundheitspflegende und therapeutische Wirkungen [1]

--За багаторічний практичний досвід роботи фахівцем у сфері охорони здоров'я та догляду за хворими (ще раз хочу наголосити всім присутнім, що в Німеччині догляд за хворими це є окрема галузь науки. Всі словники перекладають її як сестринська справа, але це невірно, тому що ця галузь наближена до реабілітології. Через неправильну передачу поняття «догляд» відбувається оманливе сприйняття. Тому слово догляд найближче за значенням, але і воно не відповідає повністю змісту. Поняття догляд в нашій лекції означає дії з метою реабілітації.) Так от, док. Веертс визнала: «Особливі якості можна виявити навіть у найпростішій турботливій взаємодії. Оригінальні дії по догляду, особливо у своїй зовнішній простоті, містять оздоровчі та терапевтичні ефекти».

Також слід звернути увагу на прізвище Weerts, якщо б перекладач до лекції не дізнався, що це авторка запатентованої терапевтичної концепції, складно було б у послідовному перекладі через те, що в реченні воно з'являється першим без імені або наукових регалій.

Наступним прикладом для демонстрації є лакуни в складі неологізмів та їх особливості перекладу.

Необхідний дослідницький підхід був застосований перекладачем до перекладу лакуни «Elementare Gesundheitspflege», яке є визначенням цілої терапевтичної системи, започаткова-

ного док. Ерною Веертс у 80-х роках. В основі цієї системи лежить особливий метод догляду за здоров'ям, що має певний терапевтичний та профілактичний ефект. На базі нової назви «Elementare Gesundheitspflege» німецькою науковицею була створена аббревіатура *EGP*, яка перекладачем спочатку була перекладена Базовий метод оздоровлення, а потім трансформована в аббревіатуру *БМО*.

Приклад послідовного перекладу з відкритої гостьової лекції:

«Es werden im folgenden die ersten drei der fünf Urformen der Heilkunde im Hinblick auf die spezifischen Merkmale des Ansatzes der *EGP* (Elementargesundheitspflege) betrachtet.....»

«Далі розглядаються перші три з п'яти основних форм зцілення з урахуванням специфічних характеристик підходу *БМО* (базовий метод оздоровлення).»

Таким чином, щоб правильно перекласти текст новітнього медичного направлення перекладачу необхідно самому зрозуміти процеси, предмет функції відповідно до тексту. Такий підхід веде до найточнішої передачі змісту реципієнтам та уникнення глобальних помилок, що для медичних текстів є вкрай важливим. Адже медичний переклад може впливати на стан здоров'я пацієнтів, або на прийняття рішень лікарями.

Маловідомі слова або маловідомі географічні назви у німецькомовному дискурсі також є одним із бар'єрів точного розуміння адресата, з цієї точки зору стратегія роз'яснення перекладача сприяла кращому засвоєнню нового матеріалу та зацікавленістю важливим поясненням різних культурних та наукових аспектів.

Приклад послідовного перекладу з відкритої гостьової лекції:

«Die *Embodiment*-Forschung hat genau diese gegenseitigen Wechselwirkungen von Körpergeschehen auf das psychische System und andersherum von Psyche auf den Körper zum Gegenstand: „Das eine kann auf das andere einwirken und umgekehrt.“»

«Дослідження *ембодіменту* зосереджується саме на цих взаємних взаємодіях між тілесними процесами на психічну систему і навпаки, між психікою та тілом: «Одне може впливати на інше і навпаки» (*ембодімент* – теорія, яка припускає, що розум потрібно розглядати в його взаємозв'язках з фізичним тілом, яке в свою чергу взаємодіє з навколишнім середовищем).»

Також пояснення знаків є важливою частиною послідовного перекладу, наприклад, не всі слухачі в залі можуть зрозуміти, що знак ® означає запатентований винахід, систему, метод тощо. На нашу думку доцільно пояснити це, коли перед Вами велика аудиторія слухачів з різним рівнем знань.

Яскравим прикладом незрозумілого слова для українського реципієнта є *лемніската*, *лемнікатично*, що для німецької культури є звичайним, похідним від латинського кореня. То для українського реципієнта, переважно зовсім нове, хоча воно є у мові. Потрібно запланувати час на пояснення.

Приклад послідовного перекладу з відкритої гостьової лекції:

«Alle Anwendungen folgen klaren Formvorgaben. Sie werden in geraden, runden und spiraligen Formen ausgeführt oder *lemniskatisch* (∞, 8) in einer Achterform schwingend.»

«Усі застосування відповідають чітким формальним вимогам. Вони виконуються у прямій, круговій та спіральній формах, або ж *лемнікатично* (∞, 8) коливаються у формі вісімки.»

Приклад речення з використанням географічної назви.

Приклад послідовного перекладу з відкритої гостьової лекції:

Bei einem Stein aus *Gotland* findet sich das Motiv der vier miteinander verbundenen eindrehenden und ausdrehenden Doppelspiralen (Abbildung 3)...

В Україні мало хто чув про Готланд, тому у нашому послідовному перекладі вважаємо за необхідне пояснити, що ж таке Готланд.

Камінь з *Gotlandu* (шведський острів в Балтійському морі) має мотив чотирьох взаємопов'язаних подвійних спіралей, що завертаються всередину та назовні (мал. 3)...

У послідовному перекладі наступної фрази

Приклад послідовного перекладу з відкритої гостьової лекції:

«Der Behandelnde soll achtsam wahrnehmen und abwarten, ob sich Veränderungen ergeben. *Verstärkenden Einfluss* darf er niemals ausüben,»

«Терапевт повинен уважно спостерігати та чекати, чи відбудуться зміни. Він ніколи не повинен чинити *силового впливу*,» – і тут перекладач може попросити, що саме малось на увазі про силовий вплив

– словосполучення «силовий вплив», було уточнене перекладачем, і отримали наступне пояснення

«*das heißt, es dürfen keinerlei aktiv energetische oder mentale Beeinflussungen durchgeführt werden.*»

«*тобто не повинен чинитися активний енергетичний чи психічний вплив.*»

З власного досвіду можемо стверджувати, що іноді спікери, не розуміють різницю культур і не звертають увагу на лакуни та інші маловідомі для реципієнтів мови перекладу поняття. Тому радимо, після перекладу фрази, просити час для роз'яснення.

Важливо, що під час послідовного перекладу важливо, щоб спікер розумів важливість роботи перекладача і робив у своїй промові зупинки через кожні 3-4 речення. В такому випадку у перекладача є можливість запам'ятати сказане і передати його максимально близько до першоджерела. Якщо виступаючий говорить без пауз довгий час, перекладач може просто забути деякі моменти з промови. Ми використовували пофразовий переклад без спеціального синхронного обладнання. Власне складністю була особливість, що спікер виступав з використанням системи Zoom, при цьому звук подавався в зал без спеціального синхронного обладнання і іноді втрачався або був не чітким.

Також торкнемось дуже розповсюдженої проблеми послідовних перекладачів, коли приходить перекладати одному перекладачу більше ніж годину. Тут відбувається психологічна втома. Для її подолання рекомендуємо використовувати наступні стратегії:

1. Стратегія підготовки. Включає в себе вивчення всіх понять, термінів, ознайомлення з темою та текстом лекції (якщо це можливо) тощо.

2. Стратегія повтору. Стратегія використовується для вирішення труднощів, пов'язаних із швидкістю мовлення і труднощів з акцентами. Зокрема, якщо мовець говорить занадто швидко, перекладач може попросити його повторити фразу, щоб чітко зрозуміти, що саме було сказано.

3. Стратегія роз'яснення. Прохання про роз'яснення використовується, коли перекладач має труднощі в розумінні акцен-

тів. Перекладач може перепитати значення, якщо він не може зрозуміти суть лексичної одиниці, здебільшого через незнайомий акцент.

4. Стратегія зміни стилю. Ця стратегія використовується для подолання труднощів у розумінні швидкості мовлення співрозмовників і труднощів у розумінні акцентів. Перекладач може попросити мовця говорити голосніше або повільніше.

Висновки. У дослідженому послідовному перекладі лекцій медичної спрямованості були запропоновані стратегії подолання труднощів у перекладі на українську мову неологізмів та аббревіатур, в складі яких є лакуни; також варіанти подачі у послідовному перекладі лекцій незнайомих для реципієнтів наукових понять, географічних назв, та неоднозначних виразів. Зокрема щодо такого нелегкого перекладу лакуни у складі аббревіатури перекладачем була застосована стратегія дослідження. Стратегії подолання психологічної втоми під час довготривалого перекладу: стратегія підготовки, стратегія роз'яснення, стратегія повтору, стратегія зміни стилю мовця. Всі вищезгадані стратегії свідчать, що робота послідовного перекладача вимагає неабиякої ерудованості, творчого підходу, психологічної стійкості, кмітливості, структурності та організованості. Актуальність наших розвідок вбачаємо в застосуванні їх перекладачами та вивченні на заняттях з німецького перекладу.

Література:

- Andrienko T., Chumak N., Kinshchak O., Oryshechko-Bartoza T., Shpeniuk I., Stoyanova I. Intercultural Communicative Interaction: Translation Concepts. Ed. by T. Andrienko. Silicon Valley: VEGA Press, 2019. 315 p.
- Heltaï P., Lanstyák I. Translation and Bilingual Language Use: Two Subtypes of Bilingual Communication. 2018. URL: https://www.researchgate.net/publication/324573287_Translation_and_Bilingual_Language_Use_Two_Subtypes_of_Bilingual_Communication (дата звернення: 12.09.2025).
- Khasankhonova D., Daminov N. Scientific classification of oral translation. Society and Innovations. 2023. Vol. 4 (5/S). P. 16–19.
- Wang B., Gu C. Editorial: Translation and interpreting as communication: necessity and significance of studies about translated and interpreted communication. Frontiers of Communication. 2023. Vol. 8. P. 1–4.
- Saeed w. A. M. Translation and interpretation the differences, the challenges, the qualities and requirements: A comparative study. International Journal of Contemporary Applied Researches. 2019. Vol. 6. No. 6. P. 188–199.
- Karjagdiu L., Krasniqi S. written and oral translation challenges and solutions in Kosovo. Homeros. 2020. Vol. 3. Is. 2. P. 91–96.
- Mankauskienė D. Problems and difficulties in simultaneous interpreting from the point of view of skill acquisition. URL: https://www.academia.edu/36698339/Problems_and_difficulties_in_simultaneous_interpreting_from_the_point_of_view_of_skill_acquisition (дата звернення: 12.09.2025).
- Murtiningsih S. R., Ardlillah Q. F. Investigating Students' Challenges and Strategies when Interpreting. Advances in Social Science, Education and Humanities Research. 2020. Vol. 518. P. 224–232.

Pieshkova T. Difficulties and strategies for overcoming them in the consecutive translation of specialized discourse (based on the translation of German-language lectures)

Summary. The article analyzes strategies for overcoming difficulties in consecutive translation of German-language industry discourse from German into Ukrainian, including neologisms and abbreviations that contain gaps; as well

as options for presenting scientific concepts, geographical and proper names, and ambiguous expressions unfamiliar to recipients in consecutive translation of German-language lectures. Strategies for overcoming psychological fatigue during long-term translation: preparation strategy, explanation. Little-known words, little-known geographical names, and symbols in German-language scientific discourse are also one of the barriers to accurate understanding by Ukrainian recipients. From this point of view, the translator's explanation strategy is described as the best for assimilating new material and generating interest in important explanations of various cultural and scientific aspects. The preparation strategy includes studying all concepts and terms and familiarizing oneself with the topic and text before the lecture begins. The repetition strategy is used to overcome difficulties related to speech rate and accents. The style change strategy is used to overcome difficulties in understanding the speech rate of interlocutors and difficulties

in understanding accents. The above-mentioned strategies for overcoming translation difficulties are supported by unique fragments of sequential translation of German-language industry discourse. These strategies also indicate that the work of a consecutive translator requires considerable erudition, a creative approach, psychological stability, intelligence, structure, and organization.

Key words: consecutive translation, lacuna, neologism, abbreviation, symbols, industry discourse, translator's psychological fatigue, strategy.

Дата першого надходження статті до
видання: 15.04.2026

Дата прийняття статті до друку після
рецензування: 07.05.2026

Дата публікації (оприлюднення)
статті: 26.05.2026